

TOVÁBBI TANULSÁGOK A TUDOMÁNYMETRIÁRÓL*

1. Egyetértene-e a szerzők velem abban, hogy a tudományos előrehaladásnak ma két lényeges tényezője: a tudományos *folyóiratok* és a tudományos *kongresszusok*? Hogy a kettő közül melyiknek van nagyobb jelentősége, az szerintem tudományterületek szerint változik. A cikk foglalkozik is egyes ezzel kapcsolatos kérdésekkel, de nem szól arról az alapvető elvi nehézségről, hogy a folyóiratok még másutt *nem publikált, új cikkeket* kérnek, viszont a tudományos kongresszusokra is csak *le nem közölt új előadásokat* fogadnak el. Saját tapasztalatom szerint ez így is van.

Egy nagy nemzetközi kongresszuson elhangzott — sokszor több értékes hozzászólást, vitát kiváltó — előadásokat, olykor több mint 1000 oldalas terjedelemben, ábrákkal, vitával együtt leközlő kongresszusi kiadványok általában előbb jelennek meg, mint a folyamatosan cikkekkal terhelt folyóiratok. Így a szerzők az értékesnek minősített, elfogadott előadásaikat még elküldhetnék a megfelelő tudományos folyóiratnak is, de ezt a folyóiratok tiltják.

2. Nagyon örülnék, ha tudományosan megalapozott érvekkel alátámasztott választ kaphatnék arra, hogy miért lennének ezek a vaskos kongresszusi kötetek kevésbé értékes tudományos dokumentumok, mint a folyóiratok? Való igaz, hogy a nagy, többnapos kongresszusokon hangzanak el kis értékű tudományos előadások is, de a folyóiratoknál is fordulnak elő ilyen cikkek. Mégis ez utóbbiak — tudtommal — válogatás nélkül mind bekerülnek az SCI-be, míg a kongresszusi kiadványokból egy sem. A beküldött cikkek, illetve előadások első rostálása mindkettőnél megtörténik. Többünk véleménye szerint ez nem igazságos, egyoldalú eljárás, amit *jogosan sérelmezhet sok ezer neves kongresszusi előadó*. Ezért tisztelettel kérdezem, hogy milyen statisztikai alapja van a 964. oldal 6. sorában kezdődő lesújtó megállapításnak: „Előfordulhat, hogy egy tudományterület vagy esetleg egy valóban igényes publikáció nem kerül az SCI által feldolgozott folyóiratok látómezejébe.” *Csupán „előfordulhat”?*, mikor folyamatosan ez történik? Ez valóban nem tűnik helytálló megállapításnak.

* Hozzászólás BIRÓNÉ VASVÁRI LILIAN — BRAUN TIBOR — SCHUBERT ANDRÁS a Magyar Tudomány 1990/8. számában megjelent „Egy tudománymetriai adattár tanulságai” című cikkéhez.

3. Az egyre szaporodó nagy nemzetközi kongresszusokon — különösen a szélsőségesen növekvő számú interdiszciplináris témáknál — sokkal nagyobb hasznot hozhat egy szélesebb körű tudományos előadást követő interdiszciplináris vita, mint egy szűkebb körű tudományos folyóiratban megjelenő cikk, amely a szomszédos határterületi szakemberek kezéhez legtöbbször el sem jut. De ha mégis elolvassa, sőt nemcsak idézi, hanem hozzászóló cikk megírására is rászánja magát, akkor ezt érthető okokból a saját szakmájának valamelyik folyóiratában fogja publikálni, ami viszont spontán biztosan nem jut el az eredeti cikk szerzőjéhez. *A kongresszusok nagy előnye az előadások utáni ötperces viták beiktatása.*

A fizika pl. sok más tudományterületen folyó kutatáshoz is (biofizika, fizikokémia, orvostudomány stb.) jelentős segítséget tud nyújtani, és mégis, amíg pl. az egymást többnyire ismerő elméleti fizikusok 300–400 hivatkozást is össze tudnak gyűjteni, egy legalább ugyanolyan jelentőségű interdiszciplináris témára vonatkozó fizikai cikkekre már 25–30 hivatkozás megkeresése is rengeteg munkát jelentene, hiszen több száz orvosi, biológiai stb. folyóiratot és közleményeket, szabadalmakat kellene átnézni, amelyek hazánkban nem is találhatók, és amelyeket persze az SCI sem figyel.

Teljesen egyetértek a cikknek azzal a megállapításával, hogy az első rostáláson átment folyóiratcikkek és előadások egyedi értékelésére gyakorlatilag nincs meg a lehetőségünk, továbbá a 965. o. 4. pontjában olvasható: Mi számít „sok”, ill. „kevés” idézetnek című gondolatmenettel is. Feltétlenül szükségesnek tartanám azonban az összehasonlításoknál alkalmazandó szorzótényezőknél a megállapítását legalább a legfontosabb területekre, ill. folyóiratokra és ennek közlését nemcsak a Magyar Tudományban, hanem az Akadémiai Értesítőben, és a tudományos kutatóintézetek, egyetemek vezetőségeivel is, hogy megszűnjék végre a „kevés” számú hivatkozásoknak a „sok”-kal való egyszerű számszerű összehasonlításából eredő messzemenő következményekkel járó *igazságtalan megmérések*. Válgák köztudattá, hogy a scientometria jelenleg még csak az azonos területek összehasonlítására nyújt elfogadható eredményt, eltérőeknél akár egy 10-szer kisebb idézettséggel is jogosan elnyerheti valaki a tudományok doktora fokozatot, ha az egyéb feltételeknek megfelel.

Bozóky László

ÖNÁLLÓ KÖRNYEZET- ÉS EGÉSZSÉGVÉDELMI TUDOMÁNYOS OSZTÁLY?

A Magyar Tudományos Akadémia Biológiai Tudományok osztályának ez év májusi nyilvános ülésén javasoltam egy önálló környezet- és egészségvédelmi tudományos osztály létrehozását. Ez tömöríthetné a témában érdekelt összes (tudományos minősítéssel rendelkező) kutatót, így az ökológusokat, hidrológusokat, természetvédőket, továbbá a higiénikusokat, valamint a környezeti problémákkal foglalkozó műszakiakat és társadalomtudósokat is. Az önálló osztály szervezését az indokolja, hogy az említett diszciplínák művelőit azonos cél vezeti — az egészség megőrzése és a környezet védelme —, de ma különböző osztályokhoz tartozva dolgoznak. A komplex témakör egybefogása nemcsak a tudományág művelését tenné eredményesebbé, hanem megteremthetné az egy-